

COVID-19 – ის შედეგები გამოწვევები და ეკონომიკური განვითარების მოქალაქის ტრანსფორმაცია (იყავით მხარდები)

ზურაბ ნასარაია

საჯარო მმართველობის დოქტორანტი

ჯემალ გახოკიძე

სტუ-ს პროფესორი

რეზიუმე

წარმოდგენილი თემის მიზანია, COVID-19-ის შემდგომი გამოწვევების შეფასება, მათი დაძლევის გზებისა და ეკონომიკური განვითარების ტენდენციების განხილვა. თემაში, ასევე, აქცენტი გაკეთებულია ეკონომიკური განვითარების მოდელების, როგორც ეკონომიკური ზრდის ძირითად განმსაზღვრელი ფაქტორების ციფრულ ტრანსფორმაციაზე. წარმოდგენილია თვითმმართველობის სერვისების დიფერენციალური ანალიზი და განხილულია მათი მიწოდების ეფექტიანობა ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით.

პარალელურად, ემპირიულ კვლევაზე დაყრდნობით, შემოთავაზებულია ეკონომიკური და ადგილობრივი მმართველობითი სისტემის განვითარების მოდელების ტრანსფორმაციის წარმატებული მაგალითები გლობალურ და ლოკალურ დონეებზე.

ნაშრომში განხილულია, ციფრული ტექნოლოგიების აუცილებლობა საჯარო სექტორის ღია და გამჭვირვალე სისტემის დანერგვისათვის, სამთავრობო ინფორმაციაზე წვდომისათვის, რაც ხელს უწყობს სამოქალაქო მონიტორინგის მექანიზმების განვითარებას, ამცირებს კორუფციის რისკს, ზრდის მოქალაქეების ნდობას ხელისუფლების მიმართ, აუმჯობესებს საზოგადოებრივ კეთილდღეობას და სახელმწიფო რესურსების ეფექტურ გამოყენებას.

საკვანძო სიტყვები: ციფრული მმართველობა, ადგილობრივი თვითმმართველობა, ციფრული სერვისები, ინოვაცია.

RESUME

The aim of the presented paper is to assess the further challenges of COVID-19, discuss about the economic development tendencies and the ways to overcome these challenges. Given paper also focuses on the digital transformation of economic development models as key determinants of economic growth. Efficiency of digitalization of public services, in order to improve economic situation is discussed.

In parallel, based on empirical research, best examples of transformation of economic and local government system development models at the global and local levels are proposed.

The paper discusses the need for digital technologies to introduce an open and transparent public sector system for access to government information, which

facilitates the development of civic monitoring mechanisms, reduces the risk of corruption, increases citizens' trust in government, improves public welfare and efficient use of state resources.

ძირითადი ტექსტი

პანდემიამ შეცვალა რეალობა მსოფლიოს მასშტაბით. ახალი კორონავირუსის გავლენების ანალიზი ცხადყოფს, რომ ქვეყნებს ეფექტური მმართველობის უზრუნველსაყოფად განსაკუთრებული მოქნილობა, გადანაცვლებების სწრაფ რეჟიმში მიღება და გამოწვევებზე მყისიერი რეაგირება არის საჭირო, რაც თავის მხრივ, მმართველობის სახეცვლილებას მოითხოვს. აქამდე თუ არსებობდა ექვი ციფრული ტრანსფორმაციის აუცილებლობასთან დაკავშირებით, პანდემიამ ის გაამყარა. ციფრული ეკონომიკის მორგება მნიშვნელოვანია და დღის წესრიგში დადგა როგორც ბიზნესის სფეროსათვის, ასევე, საჯარო სტრუქტურებისათვის.

კერძო სექტორის სერვისების ციფრული უზრუნველყოფა გაცილებით განვითარებულია. საბანკო სექტორი წლებია აქტიურად სთავაზობს მომხმარებლებს ონლაინ ბანკინგით ყველა იმ მომსახურების გაწევას რაც ადგილობრივად, ოფისის პირობებში ხდებოდა. დანერგილია კომუნალური გადასახადების გადახდის ონლაინ სისტემა და სემეკი-მა, ახალი სერვისის დანერგვით, ამ მიმართულებით კიდევ უფრო გაამარტივა მომსახურება.

რთულად დაძლევა გამოწვევად რჩება საჯარო სერვისების მიწოდების დისტანციური მეთოდების დანერგვა. თუმცა არსებობს ხელისუფლებების ვალდებულებები, უზრუნველყონ მოქალაქეებისთვის სერვისების, ინფორმაციის მიწოდების უწყვეტობა, ხელმისაწვდომობა და თვითმმართველობის მთავარი არსის, მოქალაქეების მონაწილეობა გადანაცვლებების მიღების პროცესში.

საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებისა და ელექტრონული მომსახურების განვითარება საშუალებას აძლევს საჯარო სექტორს დანერგოს ღია და გამჭვირვალე სისტემები. ამგვარი ინოვაციების დანერგვა სამთავრობო ინფორმაციაზე წვდომას კიდევ უფრო ამარტივებს. ინოვაციურმა აპლიკაციებმა და პლატფორმებმა მთავრობებს მისცა უნიკალური შესაძლებლობა უკეთ და ოპერატიულად გაიგონ მოქალაქეთა საჭიროებები და მოთხოვნები. როცა ეს შესაძლებელია მაშინ ეფექტიანი სამთავრობო

გადაწყვეტილებების მიღებაც შესაძლებელია. ამ პირობების გათვალისწინებით, ინფორმაციისა და მონაცემების მნიშვნელობა კიდევ უფრო იზრდება. ეს კარგად გამოჩნდა ახალი კორონავირუსის გავრცელების პირობებშიც, როდესაც ქვეყნებმა, სწორედ მონაცემების განკარგვის, დამუშავებისა და გავრცელების გამართული სისტემების არსებობის პირობებში, მოახერხეს წარმატებული ინიციატივებისა თუ აპლიკაციების დანერგვა, რომელთა მთავარი დანიშნულება პანდემიის გავრცელების პრევენცია, მოქალაქეთა სწორი ინფორმირება და ინოვაციური მიდგომებით პრობლემის გამკლავება გახლდათ.

საჯარო სექტორში წარმოებული და დაცული მონაცემები ინფორმაციის ერთ-ერთი მთავარი წყაროა. როგორცაა, მაგალითად: ციფრული რუკები, მეტეოროლოგიური, სატრანსპორტო, ტურისტული, ჯანდაცვის, ფინანსური, ან ეკონომიკური მონაცემები.

ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი, საქართველოში იყო ერთ-ერთი პირველი ადგილობრივი თვითმმართველობა, რომელიც 2016 წელს შეუერთდა საერთაშორისო ინიციატივას - **“ღია მმართველობის პარტნიორობა” (OGP - Open Government Partnership)** და უკვე მესამე სამოქმედო გეგმაში მონაწილეობს. ღია მმართველობის პარტნიორობა (OGP) აშშ-ს პრეზიდენტის ინიციატივით 2011 წლის სექტემბერში დაფუძნდა. პარტნიორობას ქვეყნები ნებაყოფლობით უერთდებიან და რიგ ვალდებულებებს კისრულობენ ღია მმართველობის, გამჭვირვალობის, მოქალაქეების ჩართულობის განვითარების, კორუფციასთან ბრძოლის, ინოვაციებისა და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის თვალსაზრისით. ქვეყნის მასშტაბით საჯარო კონსულტაციების პროცესში მიღებული რეკომენდაციების გათვალისწინებით, მთავრობა შეიმუშავებს და ამტკიცებს ორწლიან სამოქმედო გეგმას. **ოზურგეთის მუნიციპალიტეტმა, სამოქმედო გეგმით, გათვალისწინებული ვალდებულებები, მონიტორგის ჩარჩოსა და შეფასების თანახმად, უმეტესწილად შეასრულა:**

1. ელექტრონული მმართველობის დანერგვისა და ჩართულობის მექანიზმის განმტკიცების მიზნით, საკრებულოს სხდომების ტრანსლაცია მიმდინარეობს პირდაპირი ეთერით, ხორციელდება უკუკავშირი შეტყობინების ველის გამოყენებით, მოქალაქეს სხდომის დროს შეუძლია დაუსვას შეკითხვა გადაწყვეტილების მიმღებ პირს.

2. ციფრული სამოქალაქო სივრცის შესაქმნელად, დაინერგა პეტიციის ონლაინ სისტემა. ინიციატივის მიხედვით განხორციელდა ცენტრალური ხელისუფლების დონეზე არსებული ღია მმართველობის კარგი გამოცდილების გადმოტანა ადგილობრივი თვითმმართველობაში. ელექტრონული პეტიციების პორტალი ichange.gov.ge საქართველოს მთავრობის პროექტია, რომელიც ღია მმართველობის პარტნიორობის (OGP) ფარგლებში, 2017 წლის

გაზაფხულიდან მოქმედებს. მუნიციპალიტეტის საკრებულომ თავის დებულებაში შეიტანა ცვლილება მოსახლეობის მიერ პეტიციის ელექტრონული გზით წარმოდგენის უფლების შესახებ და ელექტრონულ პეტიციაზე ხელმოწერითა სავალდებულო რაოდენობა 1%-დან 0,5 % შეამცირა. 2018-2020 წლებში საზოგადოების განვითარების საკითხებზე 24 პეტიცია წარდგენილი.

3. საჯარო სერვისების დიგიტალიზაციის მიმართულებით, ინოვაციურ პროექტს და ინიციატივას წარმოადგენს ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის პროექტი - **„იყავი თანამმართველი“** - სამოქალაქო ბიუჯეტის ეფექტური მოდელის ძიების დროს შეიქმნა. ზოგადად სამოქალაქო ბიუჯეტის ფორმირება საქართველოში პოლონური გამოცდილების გაზიარებით დაიწყო, თუმცა შემოთავაზებული მოდელები ადაპტირდა და ადგილობრივი კონტექსტის შესაბამისად, ახალი მოდელი შეიქმნა. „იყავი თანამმართველი“ სამოქალაქო ბიუჯეტის ახალი ფორმაა, რომელიც პირდაპირი დემოკრატიას მასშტაბურად, ონლაინ პლატფორმის გამოყენებით ახორციელებს.

საქართველოს ორგანული კანონით - „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსით“ პირს, უფლება აქვს შეუზღუდავად ისარგებლოს ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის ფორმებით (დასახლებების საერთო კრება, პეტიცია, სამოქალაქო მრჩეველთა საბჭო, მუნიციპალიტეტის საკრებულოს და მუნიციპალიტეტის საკრებულოს კომისიის სხდომებში მონაწილეობა, მუნიციპალიტეტის გამგებლის/მერის და მუნიციპალიტეტის საკრებულოს წევრის მიერ განეული მუშაობის შესახებ ანგარიშების მოსმენა).

კიდევ ერთი ინოვაციური და დროული პროექტის **„მობილური მაღაზია“** განხორციელება დაიწყო კოვიდ-19-ის პანდემიის დროს, რეგულაციების პირობებში, რაც გულისხმობდა მაღალმთიანი სოფლების მოსახლეობისათვის პროდუქტებით უზრუნველყოფას, მიკროავტობუსების საშუალებით.

გარდა მიწოდების სერვისისა, პროექტის მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს პლატფორმაში ჩაშენებული **ე.წ. „ფერმერის სანყოფი“**, სადაც განთავსებულია ინფორმაცია მოცემული მომენტისთვის არსებული მარაგების შესახებ. აქვე ფერმერს აქვს შესაძლებლობა ატვირთოს მის საკუთრებაში არსებული კონკრეტული სოფლის მეურნეობის პროდუქტის მარაგი, რომლის შესყიდვა-რეალიზებას მოახდენს „მობილური მაღაზიის“ მენეჯმენტი.

დასკვნა

როგორც კვლევებით დადასტურდა, ციფრული ტექნოლოგიების დანერგვა და ელექტრონული მომსახურების განვითარება, უზრუნველყოფს მოქალაქეების მონაწილეობის გაზრდას ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელებაში. ამრიგად, ინოვაციების დანერგვა, განსაკუთრებით პანდემი-

ის პირობებში, უნიკალურ შესაძლებლობებს აძლევს კერძო სფეროს, უკეთ დააკმაყოფილონ მომხმარებლის მოთხოვნები და საჯარო სამსახურებს, უკეთ გაიგონ მოქალაქეთა საჭიროებები.

ფართოდ ცნობილია, რომ ღია მონაცემები ხელს უწყობს სამოქალაქო მონიტორინგის მექანიზმების განვითარებას, ამცირებს კორუფციის რისკს, ზრდის მოქალაქეების ნდობას ხელისუფლების მიმართ, აუმჯობესებს საზოგადოებრივ კეთილდღეობას და სახელმწიფო რესურსების ეფექტურ გამოყენებას. გამჭვირვალობა კი თავის მხრივ, ხელს უწყობს ეკონომიკურ ზრდას, საჯარო რესურსების ეფექტურ გამოყენებას, მოსახლეობის ჩართულობასა და ინკლუზიურ განვითარებას. შესაბამისი მონაცემების ხელმისაწვდომობამ და მათმა სათანადო გამოყენებამ შეიძლება საფუძველი დაუდოს საჯარო ფინანსების პასუხისმგებლიან განკარგვას, გაუმჯობესებულ საჯარო სექტორებს, ეკონომიკის სხვადასხვა დარგების განვითარებას და ა.შ.

და ეს ყველაფერი შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ მისი შესაბამისი ჰარმონიული საკანონმდებლო უზრუნველყოფა მოხდება პანდემიის პირობებში და მართვის (ყველა დონეზე) განსაკუთრებული მოდელები შეიქმნება. ერთ-ერთი ასეთი მოდელის ჩვენეული ხედვით შევეცადეთ კონფერენციაზე წარმოგვედგინა სიახლეები. აქვე გვინდა აღვნიშნოთ, რომ ჩვენი მიდგომები და გაბედული ნაბიჯები არ გასცილებია მოქმედ კანონმდებლობასა და სხვა თვითმმართველობის ნორმატიულ აქტებს (იხ. ლიტერატურა). თუმცა, სამომავლოდ მათში სათანადო ცვლილებების აუცილებლობაც დავინახეთ და ამის გადაწყვეტა სამართლამცოდნეობთან ერთად მხოლოდ საკანონმდებლო ხელისუფლების მხარდაჭერის შემთხვევაში იქნება შესაძლებელი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ორგანული კანონი- „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“, 2014;
2. „ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს რეგლამენტი“, 2017;
3. „ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის 2019 წლის ბიუჯეტით გათვალისწინებული „სამოქალაქო ბიუჯეტი“-ს განხორციელების წესი“, 2019;
4. „ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის გამჭვირვალობისა და კეთილსინდისიერების ამაღლების 2019-2022 წლების სტრატეგია“;
5. „ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის გამჭვირვალობისა და კეთილსინდისიერების ამაღლების 2019-2022 წლების სტრატეგიის ფარგლებში, 2019-2020 წლების სამოქმედო გეგმის შესრულების მიზნით მონიტორინგის ჩარჩო და თვითშეფასების მეთოდოლოგია“;
6. საია-საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია - 2006; „მონაწილეობითი ბიუჯეტირება - საქართველოსა და პოლონეთის კანონმდებლობის, საუკეთესო პრაქტიკის მიმოხილვა“;
7. საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო: „ღია მმართველობა საქართველოს 2018-2019 წლების სამოქმედო გეგმა“
8. ღია მმართველობის პარტნიორობა საქართველო - 27 ნოემბერი, 2017. „2016-2017 წლების სამოქმედო გეგმის შესრულების შუალედური ანგარიში“.
9. „2020 წლის ბიუჯეტით გათვალისწინებული სამოქალაქო ბიუჯეტი“-ს განხორციელების წესი, 2020;

სხვა წყაროები

10. Portland - ის (აშშ) CHARETTE – ის ინსტიტუტი <https://www.canr.msu.edu/nci/>